

MENSEN VAN BIJ ONS

FRANS DEVRIENDT, VADER VAN DE "INTERNATIONALE BOEKHANDEL", EEN VOORBEELD VAN EEN OOSTENDSE "SELF MADE MAN"

door J.B. DREESEN

Op 26 april 1994 is het precies 100 jaar geleden dat, in het 19de eeuwse Oostende, Frans DEVRIENDT het levenslicht zag. Zijn geboorte gebeurde onder geen al te gelukkig gesternte. Zijn moeder was een maand voordien weduwe geworden en de boorling was zeer zwak en had constant zorgen nodig.

Gezien de omstandigheden was zijn moeder verplicht uit te gaan werken. Als telefoniste in een telegraafkantoor moest ze soms tot 14 uren per dag presteren wat haar ertoe verplichtte de kleine Frans toe te vertrouwen aan een voedstermoeder.

Vanaf zijn twee jaar zorgde zijn grootmoeder voor hem. De kleine Frans mankte echter. Een bijgeroepen geneesheer verklaarde dat hij aan een zwakte van het beenderengestel leed die echter zou beteren met opgroeien. Alle dokters en geneesmiddelen ten spijt verergerde zijn toestand. Vanaf zijn zesde jaar moest hij met een kruk lopen om zich voort te bewegen. Regelmatig leed hij aan pijnlijke abcessen die hem soms wekenlang aan zijn bed kluisterden.

Zwak van lichaam maar sterk van geest trok de kleine Frans, toen hij zeven jaar oud werd, naar de Albertschool, waar hij zich ontpopte tot een zeer begaafd leerling. Ondanks zijn regelmatige afwezigheden wegens ziekte, plaatste hij zich bij de examens steeds bij de drie beste leerlingen van de klas.

De behandeling van zijn gehavend benenstel duurde jaar in jaar uit voort. Wekelijks onderging hij een pijnlijke behandeling in het Burgerlijk Hospitaal die echter weinig of geen resultaten opleverde. Op zijn tiende levensjaar ging hij naar het Atheneum. Na 2 jaar, hij had juist de examens van de 5de achter de rug, viel hij zwaar ziek. Het duurde vijf jaar alvorens er beterschap kwam. Gedurende gans die tijd werd hij, met zijn benen in een plaasteren omhulsel, in een wagentje gevoerd, waarbij hij alleen het bovenlichaam en zijn armen kon bewegen.

Gedurende deze lange lijdensweg verslond Frans alles wat hij van boeken in zijn handen kon krijgen. Boeken werden zijn enigste en trouwste vrienden. Naast de, in die tijd, klassieke volksromans, verwerkte hij een massa wetenschappelijke literatuur. Hij leerde muziek, speelde mandoline en later viool. Op zijn 18de jaar kon hij zich, voor zijn verplaatsingen, eindelijk zonder wagentje verhelpen.

Hij wilde een handel opzetten en vatte het plan op een boekenwinkel te beginnen. Zijn jarenlang verblijf in een wagentje hadden hem de liefde voor boeken bijgebracht en boeken zouden zijn verdere levensloop bepalen.

Zijn beginkapitaal was 500 fr die hij kreeg van zijn moeder. Hij huurde op de Weststraat (de tegenwoordige Adolf Buylstraat) een piepklein winkeltje met houten trappen, een dubbele ouderwetse deur en een uitstalraampje van een vierkante meter groot.

Hij betaalde daarvoor 100 fr huur per maand. Voor 75 fr kocht hij een toonbank, die dienst had gedaan in een patisserie; bestelde voor 100 fr hout en timmerde er eigenhandig een paar boekenrekken mee. Met de rest van het geld kocht hij een lot prentkaarten, een partij dikke Vlaamse romans van 3,25 fr 't stuk, uitgegeven door "Het Laatste Nieuws" en een partij muziekstukjes die toen aan 15 en 20 centiemmen verkocht werden.

Op 12 oktober 1912 opende Frans Devriendt zijn winkeltje dat meomenteel, uiteraard veranderd en aangepast, nog altijd op dezelfde plaats staat. Op zijn krukken huppelde hij rond en met taaie volharding opende hij elke morgen om halfacht zijn winkel om meestal eerst 's avonds om 22 uur te sluiten. In het seizoen liepen zijn uren zelfs van 6 uur 's morgens tot middernacht.

Zijn eerste dag hadden hem 3,82 fr in kas gebracht. Niet veel, maar alle begin is moeilijk. De tweede dag waren zijn ontvangsten reeds gestegen tot 6,15 fr en zo ging het steeds maar in stijgende lijn. Het winkeltje kende succes. Heel wat mensen hadden medelijden en sympathie voor de nijvere jongen en hielden eraan hem te "handgiften". Zijn kliënteel steeg zienderogen.

Tussen zijn eerste en regelmatigste klanten rekende hij de later burgemeester en minister Adolf VAN GLABBEKE. Net als Frans Devriendt sukkelde hij met moeilijkheden aan zijn benen. Hij lag ook, met de benen geplaasterd, in een wagentje en zou daar nog vier jaar in rond gereden worden alvorens hij weer te been was.

Het boekenwinkeltje lag boven een bakkerswinkel waarin dag en nacht brood gebakken werd. Het gevolg hiervan was dat Frans gans de dag op een hete plankenvloer stond. Wilde hij niet verstikken dan moest hij permanent zijn dubbele deur open zetten. Dit had hij wel als voordeel dat de klanten meteen konden binnenvallen en dat hij in de winter geen verwarming hoefde te bekostigen. Ook had hij te kampen met enorme massa's kakkerlakken, die niet voor niets bakkertorren heten. 's Nachts bezetten zij in horden zijn winkel, maar overdag gingen ze schuil achter de boeken en dozen op de rekken waar ze dan opgeschrikt werden door de naar boeken speurende klanten. Maar Frans liet zich dit allemaal niet gelegen.

Het feit dat er in Oostende reeds 2 boek- en dagbladwinkels bestonden was een zware handicap. Die zakenlui waren er niet op uit om hun jonge concurrent ook maar een duimbreed toe te staan. Maar dat werd Frans Devriendt zijn eerste zorg niet. Hij adopteerde als lijfspreuk "Gaaf Uw weg en ziet niet om" en bleef ijverig verkopen en contacten leggen.

Bij het begin van het seizoen in 1913 werd hij depothouder van enkele Franse kranten, die in Lille en Roubaix werden uitgegeven, en van "Het Volk" uit Gent. De andere kranten kreeg hij via "Blinde Pauwels" een krantenverkoper in het spoorwegstation, die niet al te best zag en daardoor aan zijn bijnaam kwam.

Zijn contacten begonnen vruchten af te werpen. Reeds vanaf het begin 1914 leverden de voornaamste kranten rechtstreeks aan hem;

Voor het seizoen van 1914 engageerde hij vier verkopers die, tot grote nijd van de andere krantenwinkels, zijn kranten rechtstreeks aan de man brachten.

Het begin van de eerste wereldoorlog had nare gevolgen voor zijn zaken. De zendingen buitenlandse kranten werden stopgezet. Dank zij zijn verkopers liet hij echter de Franse kranten terplaatse ophalen, zodat zijn bevoorrading voorlopig verzekerd bleef.

Nadat hij zijn winkeltje aan zijn moeder en zijn verloofde had toevertrouwd vertrok hij naar Londen, in een poging om regelmatig Engelse kranten te betrekken. Voorlopig stak echter de oorlogsdreiging stokken in zijn wielen, maar zijn contacten waren niet vruchteloos geweest want na de oorlog werd hij, via het vliegveld van Stene, de eerste en voornaamste invoerder van Engelse kranten.

Op zijn terugweg van Londen passeerde hij via Parijs, in een poging om contacten te leggen met enkele voorname Franse kranten. Hij kocht er meteen een paar honderd kaarten van Europa voor een prijsje en zeulde daarmee terug naar Oostende, waar hij ze in de eerstvolgende dagen met gemak aan de man bracht.

Het was hoog tijd dat hij terug was want enkele dagen later vielen de eerste Duitsers Oostende binnen.

Hij bleef "Het Volk" verkopen en begon zelfs met het uitgeven van een drietalige krant "De oorlog - La guerre - Der Krieg". Dit krantje werd gedrukt in de drukkerij van ELLEBOUDT maar moest daarvoor eerst de censuur van de Duitsers passeren. Het eerste nummer liep goed van stapel. In het tweede nummer knipten de Duitsers de helft van de krant weg. Frans Devriendt had er een reeks teksten uit een gesmokkelde "Rotterdamse Courant" in verwerkt. Hij had er echter niet op gelet dat een van de teksten handelde over de grote verliezen van de Duitsers aan de IJzer. Zijn droom als uitgever eindigde met de betaling van de zetkosten zijnde de voor die tijd niet zo onaardige som van 32,5 fr.

Hij zette een handeltje op met een zekere Jan DE BOER, die wekelijks via Nederland honderden Franse en Engelse brieven en kranten binnensmokkelde. Frans Devriendt zorgde voor de bestelling van de brieven en de verkoop van de kranten. Maar zoals meer gebeurd in oorlogstijd werd hij aangeklaagd bij de Duitsers en door de Feldkommandantuur op 15 maart 1915 opgepikt. Hij werd ondervraagd, zijn winkel werd het onderste boven gezet maar de Duitsers vonden niets. Maar hij stond meteen op de zwarte lijst van de bezetter.

8 september 1915 werd, voor hem, een belangrijke dag want hij trad in het huwelijk met Gilberte LIEVENS, zijn teerbeminde. Een reden voor hem om nu nog harder te gaan werken. Buiten de gewone verkoop kocht en verkocht hij oude boeken, plakke zakken in alle formaten en stichtte een bibliotheek.

Zijn winkeltje draaide goed tot de Duitsers hem op 31 december 1915 alle verkoop van dag- en weekbladen ontnamen en hem de verkoop van Franse en Engelse boeken verboden. Hij verloor echter de moed niet. Gedurende de dag verzorgde hij zijn winkel met datgene wat hij nog mocht verkopen, lapte schoenen voor de mensen en verkocht erszats zeep, stroop en oude kleren. 's Avond speelde hij in een of ander café viool.

Zo sukkelde de jonge familie Devriendt de oorlogsjaren door. Een eerste kind, geboren in 1916, ontviel hen na een jaar. Het was een

De jonge Frans Devriendt als boekenwurm...

... en als muzikant

Ostende Ostend L'arrivée de journaux anglais par avion.
The English news papers arriving by aeroplanes.

Frans Devriendt komt zijn kranten afhalen op het Vliegveld te Stene

De heer en vrouw Devriendt met hun verkopers voor de winkel in de toenmalige Weststraat. 1924

Boekenweek in November 1935

Personeelsfeest in 1937

zware slag, maar nog voor het einde van de oorlog werd een tweede kleine geboren en meteen was de vreugde weer in huis.

Begin 1919 werd Frans Devriendt depothouder voor "La Nation Belge". Daarvoor moest hij echter zesmaal per dag naar het spoorwegstation trekken om de verschillende drukken op te halen.

Op 1 juni 1919 kocht hij, met een lening van 90 % het huis waarin hij zijn winkeltje had. Het werd de eerste pijler van de latere INTERNATIONALE BOEKHANDEL.

Om het allemaal te kunnen afbetalen volgden er zware jaren voor het jonge gezin. Frans Devriendt werd depothouder van een ganse reeks kranten. Hij engageerde hiervoor verschillende verkopers die de waar rechtstreeks aan de man brachten.

Hij en zijn vrouw stonden in voor de organisatie van het geheel. Hierbij hoorde niet alleen het in orde houden van de winkel, maar ook de verkoop, de bevoorrading en de boekhouding. Daarnaast richtte hij een atelier op voor de herstelling van vulpennen en schrijfmachines, herstellingen die hijzelf uitvoerde. Zijn argument was dat hij handenarbeid nodig had om af en toe zijn geest te laten rusten. Hij voegde er echter niet aan toe dat de vele uren werk het voor zijn gehandicapt lichaam nog veel moeilijker maakte.

Op 1 februari 1920 begon hij met de eerste uitbreiding van het zes maanden voordien aangekochte huis. De hoek werd ingenomen en de muur in de Hertstraat kreeg een groter uitstalraam. Ook de voorkant liet hij herbouwen. Met de veranderingen had zijn winkel nu 3 winkelramen. De vroegere bakkerij werd ingericht als stapelplaats voor zijn kranten.

Intussen verrijkte het gezin met een zoon wat de werkkraft van vader en moeder Devriendt nog vergrootte. De zaken bloeiden dat het een aard was. Winkelpersoneel en verkopers werden meegesleurd in het enthousiasme van de baas, die een waar voorbeeld van blakende werklust was.

Frans Devriendt begon toen aan een nog grotere expansie te denken. Hij stichtte bijhuizen; te Blankenberge (1921); Marie-Joséplein 11 (1922); De Haan (1922), Wenduine (1922) en Middelkerke (1923).

Ook na deze realisaties bleef de familie Devriendt niet bij de pakken zitten. Einde 1927 besloten ze hun huis in de Weststraat (Adolf Buylstraat) om te bouwen tot een moderne winkelinrichting. Er zat vaart in het project want met Pasen 1928 werd de nieuwe winkel, met vijf "étalages", geopend. Het was een model boek- en dagbladwinkel geworden.

Het was nog niet gedaan want op 1 mei 1928 kocht Frans Devriendt het huis Kapellestraat 65 en organiseerde zijn verdelingsdienst in een grote depot in de Vrijhavenstraat 29. De Internationale Boekhandel was, zoals hij bestond in 1928, een van de best ingerichte en georganiseerde zaken van het land. Frans Devriendt vond dat het nog beter kon want in 1929 verbouwde hij het huis Kapellestraat 65 tot een modern gebouw dat daarna als boek- en krantenwinkel uitgebaat werd.

Ondanks het vele werk wist Frans Devriendt zich ook nog nuttig te maken voor de Oostendse gemeenschap in het algemeen en voor de Oostendse handelsgemeenschap in het bijzonder. In 1929 werd hij voorzitter van de Oostendse Handelaarsbond. Door zijn enthousiasme en zijn dynamisme wist hij deze amechtige bond, die niet meer dan 60 leden telde, in twee jaar tijd uit te bouwen tot een bloeiende vereniging met 680 leden. Samen met zijn medewerkers richtte hij een reeks manifestaties en feesten in die jaren later nog het onderwerp van de gesprekken vormde. Zo richtte hij de eerste reuzenbraderijen in die een zeer groot succes kenden. Ook organiseerde hij jaarlijks een groot handelsfeest in de Kursaal dat zeer veel bijval genoot.

In 1930 werd hij voorzitter van de Oostendse zegelcoöperative, een vereniging van handelaars die maandelijks rond de 300.000 zegeltjes verdeelde onder de Oostendse bevolking. Door zijn toedoen kregen de straten van de middenstad een sierverlichting tijdens het zomerseizoen. Handelaars in moeilijkheden met fiskus en sociale wetten konden bij hem voor advies terecht. En zo waren er veel zaken waar Frans Devriendt de hand in had.

Vanaf 1932 begon hij zich ook politiek te engageren. En op de gemeenteraadsverkiezingen van dat jaar werd hij met 899 voorkeurstemmen tot gemeenteraadslid verkozen. Voor hem een reden op zich nog meer in te zetten. Hij klaarde datzelfde jaar nog de netelige zaak van het "Palace d'Ostende" die de stad zwaar geldelijk verlies zou gekost hebben. Hij richtte drie opeenvolgende jaren glansvolle "Vlaamsche boekenweken" in, waarop de beste Vlaamse schrijvers voordrachten en lezingen gaven.

Op 1 november 1936 werd de familie Devriendt echter getroffen door een zwaar verlies. Hun enige zoon stierf op 17 jarige leeftijd. De familie werd hierdoor herleid tot een drie-eenheid, vader, moeder en dochter. De smart in het gezin was groot en een ogenblik dachten ze eraan zich uit de zaak terug te trekken, maar alras vonden ze weer de nodige afleiding in het werk.

Voor de tweede maal in 25 jaar stapelden zich oorlogswolken op aan de oostelijke horizon. Voorzichtigheidshalve pakte de familie Devriendt in wat hen nauw aan het hart lag. Hierbij behoorde ook het materiaal om vulpennen en schrijfmachines te herstellen. Frans Devriendt ging er van uit dat waar ze ook terecht kwamen hij daarmij zijn brood kon verdienen. Hij kon het echter niet over zijn hart krijgen om; enerzijds zijn bloeiende zaak achter te laten; anderzijds zijn geliefde stad te verlaten. De familie Devriendt bleef in Oostende.

Hij gaf gehoor aan de oproep van burgemeester SERRUYS om op 19 mei 1940 mee aan te treden teneinde de gemeenteraad te herschikken en zo de moeilijke komende maanden te overbruggen. Een aanzienlijk deel van de verkozen gemeenteraadsliden was, net als zoveel andere Belgen, op de vlucht geslagen en de normale werking van de stadsdiensten kwam hierdoor in gevaar.

Frans Devriendt werd aangesteld tot schepen van Onderwijs, functie die hij met brio in zeer moeilijke omstandigheden zou vervullen tot hij in november 1941 door de Duitsers uit zijn functie ontzet werd.

Hoe het begon

Eerst ombouw

En wat het uiteindelijk werd

En de familie Devriendt die het waar maakte.

Als lid van de gemeenteraad op 19 mei 1940

*De heer en mevrouw Devriendt
met dochter Gilberte en schoonzoon Charles Heilman in 1948*

Op 28 mei 1940 werd zijn verdelingsdepot in de Vrijhavenstraat door Duitse brandbommen vernield. De inspanningen van vele jaren noeste arbeid gingen hierbij verloren. Ook een paar van zijn bijhuizen werden vernield.

De ganse oorlog bleven zijn zaken op een laag pitje branden. Juist genoeg om zijn personeel en verkopers aan het werk te houden. Aan alles komt een einde ook aan vier lange oorlogsjaren. Een met "antecedenten" als Frans Devriendt bleef niet bij de pakken zitten. Als een fenix zou hij na de oorlog weer uit de as verschijnen.

In december 1945 was zijn nieuwe verdeeldepot aan de Vlaanderenstraat 1 klaar voor gebruik. In de daaropvolgende maanden reorganiseerde hij zijn bedrijf met de bedoeling "De Internationale Boekhandel" uit te bouwen tot de mooiste en best ingerichte boekhandel van het land.

Hierbij kreeg hij hulp. Op 8 september 1948 trad zijn dochter Gilberte in het huwelijk met Charles HEILMAN, een dynamische jongeman met handelsgeest.

Vader Devriendt vertrouwde het jonge paar de winkels toe terwijl hij het beheer van de verdelingsdienst verzorgde. In een minimum van tijd werd de winkel in de Kapellestraat gemoderniseerd, deze in Wenduine werd in een nieuw kleedje gestoken en de Adolf Buylstraat 33 werd omgebouwd tot een van de modernste winkels in zijn genre. Het was de kroon op 40 jaar hard werken.

De zaak telde op dat ogenblik 28 bedienden en werklieden en liet aan 110 mensen toe er hun brood te verdienen. Vier vrachtwagens verzekerden de verdeling van de pers te Oostende en over de rest van de kust.

Het onbenullige winkeltje van 1912 had zich ondanks twee wereldoorlogen en een wereldcrisis zonder weerga omgevormd tot een parel aan de kroon van het Oostendse bedrijfsleven. Dit alles dank zij de wils- en werkkraft, het enthousiasme, het dynamisme en het handelsdoorzicht van het kleine jongetje dat tot zijn 18 jaar zwaar gehandicapt doorheen zijn jeugd sukkelde en zich nadien het grootste deel van zijn leven met krukken moest behelpen.

Frans Devriendt stierf op 26 mei 1960. Zijn vrouw Gilberte LIEVENS die hem een leven lang in alles had bijgestaan en even hard had meegewerkt overleefde hem tien jaar. Zij stierf op 9 december 1970.

Met Frans Devriendt ging een lichtend voorbeeld van echte Oostendse handelsgeest heen. Iemand die bewezen had dat een lichamelijke handicap geen beletsel kan en mag zijn om grootse projecten te verwezenlijken. De voorwaarde is echter dat men weet wat men wil, en voor hem zat die vervat in zijn spreuk "Ga Uw weg en zie niet om", en dat men aan de regels van wils- en werkkraft voldoet.

In deze tijd van economisch reces loont het dan toch de moeite om iemand als Frans Devriendt even in herinnering te brengen. Al was het maar om aan te tonen dat het verschil tussen slagen of niet slagen, zelfs in moeilijke tijden, besloten ligt in de mate van persoonlijke inzet van elke mens.